

Contents

2	פתח דבר – מילון מושגים
3	ההתנחלויות בראי ההיסטוריה
4	העמדה הבינלאומית למפעל ההתנחלויות
4	אמנת ז'נבה הרביעית
5	חוק יסוד ירושלים בירת ישראל
5	חוק רמת הגולן
5	הסכם השלום עם מצרים
5	רצועת עזה – מעמד משפטי
6	הסכמי אוסלו
7	גוש קטיף
7	דין נצרים כדין ת"א – מעמד המשפטי של הגוש
7	"תוכנית ההתנתקות"
8	רצף חקיקתי עד ביצוע התוכנית
8	תוכנית ההתנתקות – דיון ציבורי נרחב
8	בעד ביצוע התוכנית
9	נגד ביצוע התוכנית
10	חוק יישום תוכנית ההתנתקות – חוק פינוי פיצוי
11	חוק פינוי פיצוי – שלב העתירה לבג"ץ
11	המועצה האזורית חוף עזה ואח' נגד הכנסת ואח'
11	חוקתיות הפינוי
12	חוקתיות הפיצוי
14	חוקיות החלטת הממשלה וצווי הפינוי
14	העתירה בעניין היישובים אלי סיני וניסנית
15	סיכום
15	מצבה המשפטי של רצועת עזה לאחר ההתנתקות
17	ביבליוגרפיה

פתח דבר – מילון מושגים

בטרם אסקור את מעמדה המשפטי של גוש קטיף, את האירוע המכונן המכונה 'ההתנתקות', את ההדציבורי והמשפטי וכן גם את זכויותיהם של התושבים המפונים, אבהיר מספר מושגים אשר יופיעו מספר פעמים רב במהלך העבודה.

המושגים הם:

- **פקודת סדרי השלטון והמשפט¹** – נחקק בשנת 1948. עיקרו של הפקודה הוא להסמיך את גופי הכנסת והממשלה לחוקק חוקים בשטחי מדינת ישראל. בעת ההכרזה הרשמית של האו"ם על הקמת מדינת ישראל לא נקבעו גבולות רשמיים אבל קבעו כי החוק והשיפוט הישראלי יחולו על כל השטחים שנקבעו לצורך הקמת מדינה יהודית.
- **מלחמת ששת הימים** – החלה בתאריך 6 ביוני וארכה כאמור שישה ימים. המלחמה התרחשה בין ישראל למדינות ערב השכנות ובהן מצרים, ירדן וסוריה. בתום המלחמה ישראל כבשה שטחים רבים ברמת הגולן, יהודה ושומרון, רצועת עזה, סיני ומזרח ירושלים. לאחר מלחמת ששת הימים תוקנה פקודת סדרי השלטון והמשפט וחוקק סעיף 11ב' הקובע כי החוק הישראלי יחול על כל העיר ירושלים, כולל העיר העתיקה ומזרח ירושלים.
- **"הקו הירוק"** – קו הגבול בין ישראל ושכנותיה כפי ששורטט לאחר מלחמת ששת הימים. הקו הירוק מהווה הפרדה בין השטחים בהם ישנה ריבונות ישראלית לבין שטחים צבאים או בשליטה פלסטינית. השטחים שנכבשו במהלך ששת הימים היו פי שלוש בגודלן לעומת השטחים שהיו בשליטת ישראל ערב המלחמה. כינוי זה נולד כתוצאה מהשימוש בעיפרון ירוק בעת הגדרת גבולות המדינה.
- **קווי 67'** – מונח זה מתייחס לגבולות ישראל ערב מלחמת ששת הימים (הקו הירוק).
- **תפיסה לוחמתית** – שלטון מאורגן של צבא באוכלוסייה אזרחית הכוללת מערכת משפט, חוקים, תקנות ומוסדות. בשיטה זו לא חלה מערכת החוקית המקומית אלא זו של הצבא.
- **"התנחלות"** – לאחר מלחמת ששת הימים, החלו יהודים להקים יישובים משטחים המצויים מעבר לקו הירוק, בהם שוררת שליטה של הצבא הישראלי. יישובים אלו קמו בעיקר ביהודה ושומרון, חבל רצועת עזה וחצי האי סיני. באשר להתיישבות ברמת הגולן ובמזרח ירושלים ישנה מחלוקת האם אכן מדובר בהתנחלות שכן הממשל באזורים אלו אינו צבאי אלא ריבוני אולם גורמי שמאל בארץ ובעולם טוענים כי מדובר בשטח כבוש ועל כן מדובר בהתיישבות שאינה חוקית. צורת התיישבות זו מקובלת וחוקית על הממשל בישראל, נכון לשנת 2016. ההגדרה הבינלאומית למונח זה היא: **Jewish settlement in Judea or Samaria, beyond the Green Line**
- **"מאחז"** – התיישבות יהודית לא חוקית ובלא היתר שאינה מקובלת על רשויות החוק בישראל ובעיקרה מצויה בשטחי יהודה ושומרון (בעבר גם בעזה).
- **הסכמי אוסלו²** – הסכמים שנערכו בין ממשלת ישראל לרשות הפלסטינית בשנים 1993 ו1995. במסגרת הסכם אוסלו א' מדינת ישראל העבירה את השליטה על מספר יישובים פלסטיניים לחזקת הרשות ברצועת עזה, יהודה ושומרון. נדבך נוסף בהסכם היה הרחבת הסמכויות השלטוניות שהועברו

¹ פקודת סדרי השלטון והמשפט, תשי"ח-1948

² הצהרת העקרונות בדבר הסדרי הביניים של ממשל עצמי עם אש"ף, ספטמבר 1993

לרשות הפלסטינית וכן הקמת משטרה פלסטינית. במסגרת הסכם אוסלו ב' בוצעה הועברה השליטה באופן מלא לידי הרשות הפלסטינית על שטחים רבים בעזה וביהודה ושומרון, שטחים אשר היו בשליטת הצבא הישראלי.

- **"גוש קטיף"** – 21 יישובים שהוקמו בדרום רצועת עזה בהם התגוררו 8,600 יהודים עד חודש אוגוסט 2005. מקור הפרנסה העיקרי של תושבי הגוש הייתה מחקלאות ומכאן מקור השם. התוצרת החקלאית השנתית בגוש קטיף נאמדה בסך של 320 טונות אשר שווים ערך לחצי מיליארד ש"ח.
- **"תוכנית ההתנתקות"** – פינוי חד צדדי של כלל ההתנחלויות ברצועת עזה וכלל המתיישבים בה, כולל מוצבי צה"ל. התוכנית בוצעה בשנת 2005.

ההתנחלויות בראי ההיסטוריה

התנחלות כאמור הוא מושג שהחלו לבצע את השימוש בעת הקמת יישובים מעבר לקו הירוק, לאחר מלחמת ששת הימים. שורשו של מושג זה הוא נ.ח.ל אשר משמעותו הוא: ירש. לא בכדי בחרו להשתמש במושג זה בכדי לתאר את ההתיישבות שבוצעה באותם ימים. מקור השימוש במושג זה עוד בימי התנ"ך שם על פי המקרא ארץ כנען (הוא היא ארץ ישראל) הובטחה לעם היהודי לנחלה בו. לא בכדי המתיישבים הראשונים אשר הקימו את ההתנחלויות היו מהציונות הדתית אשר ראו בהקמת יישובים אליה מצווה חשובה של יישוב הארץ ובנייתה.

להלן רצף האירועים ההיסטורי במפעל ההתיישבות היהודית המכונה "התנחלויות" מראשיתה ועד לביצוע פינוי ההתנחלויות ברצועת עזה:

- **1967** – מלחמת ששת הימים מסתיימת בקול תרועה וניצחון היסטורי למדינת ישראל. בצפון, מדינת ישראל כבשה את רמת הגולן עד לחרמון. במזרח, נכבשו כל שטחי יהודה ושומרון ומזרח ירושלים) שוחררה העיר העתיקה). בדרום כבשה מדינת ישראל את שטחי רצועת עזה וחצי האי סיני. שטחים אלו שנכבשו היו תחת ממשל צבאי ישראלי.
- **"תוכנית אלון"** – לאחר מלחמת ששת הימים הוקמו ההתנחלויות הראשונות בשטחי יהודה ושומרון: 'כפר עציון' (1967), 'ראש צורים' (1967) ואלון שבות (1970).
- 1970 – הוקם היישוב הראשון ברצועת עזה וזכה לשם "כפר דרום".
- **"תוכנית שרון להתיישבות"** – בשנת 1977 המהפך השלטוני הושלם והליכוד תפס את השלטון. במסגרת ממשלת בגין נבנתה תוכנית שעודדה הקמת התנחלויות בשלל מקומות אשר המדינה ראתה בהם מקומות אסטרטגיים, בעיקר לאורך בקעת הירדן.
- **"חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל"**³ - בשנת 1980 חוקק חוק יסוד אשר קבע בין היתר כי גבולותיה הרשמיים של העיר ירושלים הם הגבולות שנקבעו בשנת 1967 לאחר מלחמת ששת הימים. חיקוק זה היה דקלרטיבי בלבד מאחר וסעיף 11ב' לפקודת סדרי שלטון ומשפט קבע זאת כבר בשנת 1967.
- **"חוק רמת הגולן"**⁴ - בחלוף 14 שנה מאז נכבשה רמת הגולן מידי הסורים, חוקק חוק רמת הגולן אשר קבע כי החוק הישראלי יחול בשטחי רמת הגולן. עד לחיקוק זה הממשל בשטחים אלו היה צבאי.

³ חוק יסוד ירושלים בירת ישראל, התש"ם 1980

⁴ חוק רמת הגולן, התשמ"ב 1981